

dal t.- 2023.- 18 fevral.- S.6.

Aqil ABBAS

ÇAY QIRAĞINDA BİTİB, SUSUZ QALAN AĞAQLARIN SAĞLIĞINA..

(Abdal-Gülablı Şakirin xatirəsinə)

(əvvəli 5-ci səhifədə)

Bərdəni keçəndə arvadı dedi:
- Şakir, bəs deyirdin dədəmgilə gedirik? Dön də.

- Hələ bir gedəh Ağdama tərəf, uzaxdan da olsa bir şəhər görüm, sonra sizi gətirərəm dədəmgilə. Bərdə qaçmır ha!

- Bəs Ağdam qaçır?
- Ağdam qaçmır, amma mən qaçıram.
Dördyola çatanda Ağdama gedən yola şlaqbaum qoymuşdular, yanında həm polislər durmuşdular, həm də hərbiçilər.

Arvadı:
- Bunlar yolu niyə bağlayıblar?
- Deyillər birdən sarsaxlıyif Ağdama getməh istiyən olar. O Rəmişin dostu var ey, Aqil Abbas, Aenesdə göstərdilər. Bir dəfə keçif getməh istiyirdi hərbiçilər qoymadılar ki, hara gedirsən? O da dedi ki, Ağdama, evimizə. Dedilər olmaz. Soruşdu ki, niyə, dedilər orda ermənilər var. O da qayıtdı ki, erməni bilər, mən bilərəm, sizin nə dötünüzün borcuna.

- Elə heylə dedi?
- Aaz, bilmirsən, ağdamlı üstünə qoymasa olmaz?! Sözümdən belə çıxdı. Sonra da nə qədər elədilər çıxdı getdi, hələ bir çönüf də dedi ki, mən getdim Ağdama, kim istiyir gəlsin gedəh. Amma onun da dötü çatmadı, ermənilərin postuna az qalmış oturdu ağıladı və sonra da qayıtdı geri.

Şakir istədi o da həmin Aqil Abbas kimi düşsün, bir az polislərlə, hərbiçilərlə məzələnsin, sonra fikirləşdi ki, o Aqil Abbas deyil, salarlar Şakiri ayaqlarının altına, dəli inək balasını çığnayan kimi çığnarlar və maşını döndərdi üzü Quzanlıya.

Bu da Quzanlı. Surenin erməni iyi verən "Moskviç"ini saxladı maşın yuyulan yerdə. Arvad-uşağa dedi düşün maşından. Sonra da maşın yuyan ustaya dedi:

- Ə, qaqa, bu maşını bir yaxşı-yaxşı kisələ. Özü də için möhkəm-möhkəm kisələ.

Usta maşına oturub yuma yerinə salmaq istəyəndə dedi:

- Ə, qaqa, bu maşından it iyi gəlir.
- Ə, it iyi döyül, Erməni iyidi. Ona görə yudurdu ram dana.

Maşın yuyan Surenin Erməni İyi verən "Moskviç"inin altından girib üstündən çıxdı, üstündən girib altından çıxdı, axırda yorulub dedi:

- Qaqa, neyniyirəm xeyri yoxdu. Bu iy nətər maşına hopubsə çıxmır.

- Qaqa, o İy təkce maşına yox ey, canımıza da hopuf.

(povestdən bir parça)

Arvadı:
- Ay kişi, kim bu maşına minir, deyir Erməni iyi gəlir. Bəs, biz niyə hiss etmirik?

- Aaz, gözümüzü açannan erməniylə bir yerdə yaşamışx, bir yerdə oturuq-durmuşx onların iyi bizim də canımıza hopuf, ona görə. Nə qədər yuyunurux canımızdan çıxmır.

Maşını sürdü icra hakimiyyətinin qabağına. Həmişəki kimi Həsən müəllim oturmuşdu binanın qarşısındakı qoca palıd ağacının kölgəsində, qarşısında bir stəkan çay, şahmat oynayırdı. Camaat da yığılmışdı başına...

... Heç vaxt kabinetdə qəbul keçirmirdi. Elə bu palıdın altında otururdu, kimin nə sözü vardı gəlib deyirdi.

- Həsən müəllim, yasımız düşüb.
- Ə, ordan müavinlərin birini çağırın bura.
Müavinlərdən biri yüyürüb gəldi:
- Eşidirəm, Həsən müəllim.

- Bu adamın yas yerinə bir dana, yağ, düyü, qənd-çay göndərin. Axşamüstü yadıma salın, gedək yas yerinə.

Başqa biri:
- Həsən müəllim, ayağının altında ölüm, utanıram deməyə, uşaq girib məktəbə, deyirlər ki, sentyabrın on beşinə kimi pul keçirməsən çıxaracağıq.

Həsən müəllim üzünü tutdu şahmat oynadığı adama:

- Bunun uşağının pulunu keçirt. Mənim taxıl payımdan üç ton az verərsən.

- Baş üstə, Həsən müəllim.
Bəli, Həsən müəllimin hər günü belə keçirdi...
... İndi Şakir palıd ağacına yaxınlaşanda camaat onu tanıyıb yol verdilər.

Həsən müəllim başını qaldıranda gördü ki, gələn Abdal-Gülablı Şakirdi, qarmonçalın Şakir. Qalxdı ayağa, Şakiri qucaqlayıb görüşdü. Şahmat oynadığı adama dedi ki, dur, qoy Şakir otursun:

- Otur, ə, Şakir. Şahmat oynaya bilirsən?
- Həsən müəllim, mən yaxşı tərəkəmə oynuyuram.
- Otur görüm, necəsən, arvad-uşaq necədi?
- Sağ ol, birtərər yaşayıram. Arvad-uşax da odee orda ağacın altında kölgələnir. Bezdim Bakıdan.

Bu vaxt Nofəl müəllim gəldi. O da Şakiri qucaqlayıb görüşdü. Şakirin beynindən ildırım kimi keçdi ki, hamı onu qucaqlayıb öpürsə, deməli, Əzrayıl onun yan-yörəsində fırlanır.

Həsən müəllim Nofəl müəllimə dedi:

- Nofəl, gör kəndçinə qəsəbədə bir yer tapa bilərsən?

- Həsən müəllim, yer tapanacan qalarlar bizim Talehgildə, elə Taleh də bu ağıldadı, sonra bir şey fikirləşərik.

Həsən müəllim:
- Ə, pulun-pənan var?

Şakir:
- Həsən müəllim, bu gün mən kim görür maa pul verməy istiyir. Varımdı, sağ ol. İndi iki baji bir şeyi durğuza bilməyəsəniz? Heş olmasa bir az torpax ver, orda özümə bir koma tikim.

- Bakıda çox toy çalmısən?
- Həsən müəllim, mən qarmonu atmışam. Allah qoysa, bir də Avdal-Gülablıda çalajam.

Nofəl müəllim dedi:
- Şakir, ayrı sözü yoxdusa, gəl gedək Talehgilə, dədəm də ordadı.

- Yox, əlimdə yüngül bir işim var, onu görüm, axşam gələrəm. - dedi, hamıyla xudahafizləşib, arvad-uşağı da yıgdi Surenin Erməni İyi verən maşınına.

Arvadı yolda soruşdu:
- Yaxşı, ay kişi, gəldik Quzanlıya. Harda qalacağıq? Bəlkə qayıdaq dədəmgildə qalaq.

- Az danış, mən qaynata qoltuğuna sığınan kişilərdən döyüləm. Özü də dədəngilin evi var? Dədəngilin evi qaldı Füzulidə erməniyə, Bərdədə kiminsə evində qalırlar. Özəri bərdəkilərə yühdü, gedif yazıx bərdəkilərə biz də yük olax? Narahat olma, bu boyda Quzannıda bizə bir yer tapılmıyax?

Tərəpin yaxınlığındakı Hüseyin bulağında düşüb əl-üzlərini yudular, sonra da Şakir bakdan bir vedrə benzin çəkdi, tökdü maşının üstünə, içinə. Arvad-uşağa dedi bir kənarında durun, cibindən kibrit çıxarıb yandırdı və atdı maşının üstünə.

Arvadı bağırdı:
- Ə, naqayırırsan? Yenə çörək ağacıydı. Xaltura eləyib başımızı saxlayırdın.

- Canına azar qayıram, görmürsən? Bu iyi yalnız bu yolla təmizləməy olar. Allah kəssin ermənidən gələn çörəy ağajını.

Yaxınlıqdakı kafedəkilər və ətrafda yaşayanlar yangını görüb hamısı töküldü Hüseyin bulağına tərəf. Gələnlərin içində Şakiri tanıyanlar da oldu.

- Boyy, Şakir! Ə, bu maşını niyə yandıırırsan?
- Heş, əhd eləmişdim.

Bir az keçmiş yangınsöndürənlər də gəldi, amma Sakir oovmadı masını söndürsünlər:

- Ə, qoyun yansın.
Yangınsöndürən:
- Ə, bu dövlətin malıdı, necə yəni yansın?
- Dövlət birdən-ikiyə maa maşın alif bağışdıyif.
Yangınsöndürənlər də, hamı da bir kənarında dayanıb çırtacırtla yanan maşına baxırdılar. Maşın yandı, yandı, lap sonda qapqara tüstü buraxaraq nəhayət söndü.

Şakir başına toplaşanların birinə dedi:
- Qaqa, saa qurban olum, bir o maşını iylə, gör onnan nə iyi gəlir?

- Get özün iylə də.
- Qaqa, mənim burnum tutuluf iy hiss eləmirəm. Adam yaxınlaşdı maşına, möhkəm-möhkəm iyledi və dedi:

- His iyi, yanıq iyi gəlir.
Şakir dərindən bir ah çəkdi:
- Oxxaaay! Deyəsən, Erməni İyinnən axırda belə qurtarıyıx.

Adamlar Şakirin bu sözümdən heç nə başa düşmədi...

... Qarabağdan hələ erməni iyi gəlirdi. Bu iyi Qarabağdan yuyacaq oğlanlar hələ orta məktəbdə qız üstə dalaşırdılar, çoxu hələ doğulmamışdı, analarının qarınıdakı müqəddəs zülmətdə mışıl-mışıl uyuyurdular. Bəziləri isə hələ təzəcə doğulmuşdular, analarının döşlərindən Vətən əmirdilər. Gün gələcəkdi məktəbdə qız üstə dalaşan oğlanlar heç üstündə dalaşdıqları qızları öpməmiş əsgər paltarı geyəcəkdilər, analarının müqəddəs bətnində mışıl-mışıl yatan balalar doğulacaqdı, özlərindən əvvəl doğulanlar kimi analarının döşündən Vətən əməcəkdilər, sonra da böyüyüb kişi olacaqdılar və gedəcəkdilər Qarabağdan Erməni İyini təmizləməyə. Hələ o günə çox vardı. Hələ Şakir payına düşən birçə erməni maşını yandırıp Erməni İyindən təmizləmişdi. Hələ Suren Şakirin "Jiquli"sinə İspanakertdə, Şuşada, Laçında Şakirlə yediyi qırx ilin çörəyinə tüpürən oğlunu axtarırdı...

... Şakir isə Erməni İyi gələn maşından canını qurtardığına görə xoşbəxtcəsinə arvad-uşaqlarıyla Əfətli Təpəsindəki kafədə oturub yeyib-içirdi. Özü də çappa stəkanda, Rəmişin bahalı arağından yox, girdirmə arağ içirdi.

Və sabah oğlanları, Şuşaya bayraq sancacaq kişilər də təəccüblə Şakirə baxırdılar və deyəsən, Şakiri indi-indi başa düşürdülər.

(Rasim Müzəffərlinin xətrinə)

Rasim müəllim, bu əsəri heç bitirmək, Şakirdən ayrılmaq istəmədim, amma məcburam.